

Evropski pokret
Srbija

Javna debata na temu

Kreiranje spoljne politike u Srbiji: institucionalni i vaninstitucionalni činioci

Forum za međunarodne odnose Evropskog pokreta u Srbiji, uz pomoć beogradske kancelarije Fondacije Friedrich Ebert (FES) organizovao je javnu debatu na temu „**Kreiranje spoljne politike u Srbiji: institucionalni i vaninstitucionalni činioci**“ Javna debata je održana u sredu, **9. oktobra 2007. godine od 11:00 do 14:00** časova u Medija centru (Milentija Popovića 9).

Formulisanje spoljne politike i određivanje njenih osnovnih smernica predstavlja poseban izazov za političke elite zemalja u tranziciji. Prvenstveno se to odnosi na duboko i višestruko podeljena društva u kojima ne postoji osnovni konsensus u vezi sa spoljnopolitičkim prioritetima. Cilj debate je bio da se otvoreno daju odgovori na pojedina pitanja koja se u domaćoj javnosti često postavljaju: Koji institucionalni i vaninstitucionalni činioci utiču na formulisanje spoljne politike Srbije? Koliki je značaj partijskih elita na određivanje spoljnopolitičkih prioriteta Srbije? Kakav je odnos Srbije prema Evropskoj uniji, NATO, Ruskoj Federaciji i Sjedinjenim Američkim Državama?

Učesnici diskusije su bili:

- **Živorad Kovačević**, predsednik Evropskog pokreta u Srbiji,
- **docent. Jovan Teokarević**, profesor na Fakultetu političkih nauka
- **mr Dušan Lazić**, član Foruma za međunarodne odnose

Moderator: **Ivo Visković**, predsednik Foruma za međunarodne odnose

Evropski pokret u Srbiji

Kralja Milana 31/II, 11000 Beograd, Srbija

Tel: 011/ 36 40 174

Fax: 011/ 36 40 202

office@emins.org

www.emins.org

Evropski pokret
Srbija

Ponudena polazišta za raspravu su se odnosila na :

- način kojim se institucionalno formuliše spoljna politika Republike Srbije (odnos nadležnosti između predsednika Republike, Vlade i Narodne skupštine)
- uticaj političkih partija i partijskih elita na određivanje spoljnopolitičkih prioriteta Srbije,
- vaninstitucionalni činioce koji utiču na oblikovanje spoljne politike Srbije — javno mnjenje, stručni i naučni krugovi, nevladine organizacije, mediji, krupni kapital, privrednici, itd.
- podeljenost srpskog društva (osnovne linije podele – autoritarno-demokratsko, tradicionalno-proevropsko, etnonacionalno-građansko, itd.) i njen uticaj na formulisanje spoljne politike,
- multietnički karakter Srbije i utvrđivanje spoljnopolitičkih ciljeva i zadataka,
- nerešeni međudržavni odnosi između država Zapadnog Balkana i odnos Srbije prema multilateralnim inicijativama za saradnju u regiji (Pakt za stabilnost u Jugoistočnoj Evropi/Regionalni savet za saradnju, Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi i Centralnoevropska inicijativa),
- pristupanje Srbije Evropskoj uniji: između optimizma i evroskepticizma,
- uticaj oružanih snaga i bezbednosnog sektora na formulisanje spoljnopolitičkih prioriteta Republike Srbije: punopravno članstvo u NATO – da ili ne?
- Srbija i Sjedinjene Američke Države: idemo li ka novom zaoštavanju odnosa i odnosi Ruske Federacije i Srbije u kontekstu rešavanja konačnog statusa Kosova.

Evropski pokret u Srbiji

Kralja Milana 31/II, 11000 Beograd, Srbija

Tel: 011/ 36 40 174

Fax: 011/ 36 40 202

office@emins.org

www.emins.org

KREIRANJE SPOLJNE POLITIKE

U januaru 1997. g. Forum za međunarodne odnose ponudio je javnosti predlog platforme za alternativnu spoljnu politiku. Platforma je naišla na veliko interesovanje javnosti, preneli su je u celini nezavisni mediji, predstavljena je u velikom broju gradova u Srbiji, stavile su je na raspravu stranke demokratske opzicije. Na dvadesetak strana data je analiza međunarodnog položaja Jugoslavije, odnosa sa velikim silama i drugim državama, posebno susedima i odnosa sa međunarodnim organizacijama, predložena strateška spoljnopolitička orijentacija i istaknuti osnovni pravci spoljnopolitičkog angažovanja. Dokument se završava poglavljem o današnjoj temi-kreiranju i ostvarivanju spoljne politike. Uz predlog platforme dati su analitički osvrti desetak članova Foruma o pojedionim aspektima naše spoljnepolitike. U uvodnoj reči ja sam rekao da je „to što je ponuđeno potpuna antiteza u odnosu na sadašnju spoljnu politiku SR Jugoslavije“. Taj poduhvat je ponovljen u leto 2000.godine, tako da smo bili u stanju da odmah posle 5.oktobra iznesemo naše stavove o tome kakva bi trebalo da bude spoljna politika nove demokratske vlade. Dvadesetak članova Foruma je analiziralo pojedine aspekte našeg budućeg spoljnopolitičkog delovanja i odnose sa velikim silama, susedima i međunarodnim organizacijama i grupacijama.

„U meri u kojoj SR jUgoslavija bude izvršavala radikalne promene postavljanjem temelja jednom demokratskom, slobodnom i ekonomski prosperitetnom društvu, zavisice i uspeh naše spoljne politike. No i vizija nove spoljne politike može uticati da unutrašnje promene teku brže i temeljnije.

Što se tiče osnovne spoljnopolitičke orijentacije i prioriteta, tu dileme skoro da i nema- taj put je jasno trasiran. Nameću nam ga situacija i sama međunarodna zajednica u koju želimo da se vratimo. Ključne tačke su sledeće:

1. Što brži izlazak iz izolacije (prijem u UN, MMF, Svetsku banku, OEBS, pa u Savet Evrope, uspostavljanju diplomatskih odnosa sa Nemačkom, Francuskom, Velikom Britanijom i SAD)
2. Naglašena evropska orijentacija
3. Normalizacija odnosa sa susedima, novim i starim
4. Prevazilaženje nedorazuma i stabilizovanje odnosa sa SAD
5. Dobri odnosi sa Rusijom
6. Normalni odnosi sa svim ostalima, bez pretenzije da vodimo globalnu politiku.

Meutim, ako nam je okvir nove spoljnopolitičke situacije takoreći nametnut, ostaje nekoliko otvorenih pitanja, koja nisu sva u sferi spoljne politike u užem smislu, a od čijeg rešavanja može zavisiti brzina i stabilnost procesa reintegracije u međunarodnu zajednicu. To su: Crna Gora, Kosovo, haški tribunal, sukcesija. Stavovi iz platforme su bili prihvaćeni u formulisanju nove spoljne politike.

Ja ću danas govoriti o učesnicima i mehanizmu kreiranja i sprovođenja spoljne politike.

Po Ustavu, Vlada utvrđuje i vodi politiku, pa prema tome i spoljnu politiku. MSP priprema i predlaže spoljnu politiku koju utvrđuje Vlada i sprovodi je, odnosno praktično realizuje. To čine i drugi organi državne uprave u okviru sopstvenog delokruga, ali je MSP najodgovorniji organ Vlade u toj oblasti i ima centralnu ulogu u ostvarivanju saradnje državnih organa u obavljanju spoljnih poslova i koordinaciji spoljnopolitičkih aktivnosti. Komunikacija organa državne uprave sa predstavnicima drugih država i međunarodnih organizacija odvija se preko MSP-a i neposredno, ali u punoj koordinaciji sa MSP-om, a sa diplomatsko-konzularnim predstavništvom uvek preko MSP-a, sem kad je reč o izuzetnoj hitnosti, ali onda MSP mora buiti obavešten, i ako je moguće, konsultovan. U praksi to nije uvek tako.

U oblasti spoljnih poslova deluju direktno još dva ministarstva-za dijasporu i za Kosovo i Metohiju. Kao što i samo ime kazuje, Ministarstvo za dijasporu obavlja poslove državne uprave

koji se odnose na položaje naših državljana koji žive izvan Srbije i poboljšavanje veza iseljenika, lica srpskog porekla i naših državljana koji žive u inostranstvu sa Srbijom.

Ministarstvo za Kosovo i Metohiju jednim delom obavlja poslove koji se odnose na Kosmet, položaj Srba i saradnju sa UNMIK-om i KFOR-om, a drugim delom je zaduženo za rukovođenje aktivnostima Državnog pregovaračkog tima i održavanja stalnih međunarodnih kontakata sa učesnicima u međunarodnom pregovaračkom procesu o određivanju budućeg statusa Kosova i Metohije. U drugoj funkciji ovo ministarstvo je daleko više prisutno u javnosti. Kako je pregovaranje o statusu Kosmeta centralno spoljnopolitičko pitanje, u meri da je daleko najveći deo te aktivnosti okrenut ovom problemu, tako da su faktički dva ministarstva-spoljnih poslova i za Kosmet-ravnopravno deluju u najvažnijoj spoljnopolitičkoj aktivnosti, pa su oba ministra na čelu naših delegacija koje pregovaraju o budućem stanju Kosmeta. Mi nemamo saznanja da li se javljaju razlike i problemi u stavovima i delovanju ova dva ministarstva tek ponešto izbije u javnost kroz javne izjave, kao kad je drugi čovek ministarstva za Kosmet rekao *New York Times* da Srbija priprema mere za slučaj da Kosovo proglasi nezavisnost, a među njima i raspoređivanje snaga na Kosovu, zatvaranje granica i trgovinski embargo, a istog dana Ministar spoljnih poslova izjavljuje da će Srbija iskoristiti „sva pravna i diplomatska sredstva, ali ne bezbedonosna odbrambena“

Vlada ima i Spoljnopolitički odbor koji prethodno razmatra pitanja iz ove oblasti na čijem je čelu Ministar za Kosovo i Metohiju.

Vlada je odgovorna Narodnoj skupštini za politiku Republike Srbije, Skupština vrši nadzor nad radom Vlade u funkciji odgovornosti Vlade za politiku i nadzora nad njenim radom Skupština bi trebalo da povremeno razmatra međunarodni položaj Srbije, spoljnu politiku i spoljnopolitičke aktivnosti Vlade, daje svoje ocene i preporuke. To pretpostavlja redovno informisanje Skupštine i otvaranje debate u Odboru za spoljne poslove i na skupštinskim sednicima. Toga nažalost nema. Ministar bi trebao da bar jednom godišnje podnese Skupštini ekspozice, na osnovu kojeg bi mogla da se otvori debata, a MSP da redovno izveštava i informiše o spoljnopolitičkoj aktivnosti pre svega Odbor za inostrane poslove i Odbor za evropske integracije, a onda i Odbor za odnose sa Srbima van Srbije i Odbor za Kosovo i Metohiju. Skupština sama razvija značajnu saradnju sa parlamentima drugih zemalja, a skupštinske delegacije učestvuju u radu parlamentarnih skupština Saveta evrope, OEBS-a, NATO-a i Interparlamentarne unije.

Odbor za inostrane poslove vodi razgovore sa novo imenovanim ambasadorima pred odlazak na dužnost i to je prilika za raspravu o stanju i perspektivama odnosa sa pojedinim zemljama.

U celini, Skupština je malo prisutna u oblasti spoljne politike mnogo manje nego u zemljama razvijene parlamentarne demokratije i nema značajniji uticaj na kreiranje i sprovođenje spoljne politike. Krivica za to je ne samo na Vladi, već pre svega na Skupštini, koja uopšte uzev ima malo interesa da raspravlja o politici uopšte, čak i kada su na dnevnom redu zakoni koji na takvu debatu upućuju. Ni Vlada, razume se, ne računa mnogo sa doprinosom Skupštine i ne ponaša se odgovorno, čak i kada su u pitanju njene izričite obaveze. Recimo, Rezolucijom o pridruživanju EU iz 2004. godine, za koju je inicijativu i prvi nacrt dao Evropski pokret, utvrđena je obaveza Vlade da jednom u tri meseca informiše Skupštinu o planiranim i ispunjenim obavezama i o realizaciji svih programa i ostalih aktivnosti neophodnih za ubrzanje procesa pridruživanja Državne zajednice SCG Evropskoj uniji. Tu obavezu nije poštovala ni prethodna ni sadašnja Vlada.

Predsednik Republike nema direktnih ovlašćenja u sferi spoljne politike, ali on predstavlja Srbiju u zemlji i inostranstvu i po tom osnovu ima aktivnu ulogu preko direktnih kontakata sa državljanima drugih zemalja i predstavnicima međunarodnih i regionalnih organizacija, iznosi, zastupa i obrazlaže spoljnu politiku Srbije na međunarodnim forumima, prilikom poseta stranim državama i stranih državnika Srbiji. On, na osnovu predloga Vlade postavlja i opziva ukazom ambasadore Srbije. Kao politička ličnost učestvuje aktivno u procesu kreiranja i sprovođenja spoljne politike.

Pretežni input i output u spoljnoj politici, dolazi, kao i drugde u svetu, od MSP. Posle 5. oktobra, došlo je, sa dobrim razlogom, do kadrovske diskontinuiteta sa Miloševićevom ideologizovanom i nestručnom diplomatijom, a vremenskim razmakom od više od decenije, i sa obrazovnom i

kompetentnom diplomatijom SFRJ, čiji su najistaknutiji predstavnici ili odbili saradnju sa Miloševićim režimom ili su bili sklonjeni. Hrvatska, Slovenija i Makedonija dobrim delom su se, sem na nekoliko ključnih pozicija, oslonile na kadrove bivšeg SSIP-a. To znači da je diplomatija SRJ, SCG i Srbije morala da potraži rešenje u dva pravca. Sa jedne strane, postavljenjem šefova misija mahom iz reda ličnosti priznatih u kulturi, na univerzitetima, u novinarstvu i političkom životu i nekadašnjih diplomata, koji su bili protiv Miloševića mahom okupljenih upravo u Forumu za međunarodne odnose. Drugi pravac kadrovske obnove ministarstva bilo je dovođenje većeg broja pripravnika, putem rigoroznih konkursa i formiranje dvogodišnje diplomatske akademije za obrazovanje pripravnika ministarstva i mladih ljudi koji rade na poslovima sa inostranstvom u drugim državnim organima. Šteta je što je prekinuta praksa dovođenja najboljih diplomata sa fakulteta u oblastima političkih nauka i prava i što su finansijska ograničenja usporila proces obrazovanja novih kadrova. Proces stvaranja diplomatskog kadra je dug i skup i sa time mora računati, ako želimo da imamo kompetentnu spoljnu službu.

Posle raspada državne zajednice, trebalo je popuniti mesta koji su zauzimali predstavnici Crne Gore. Može se razumeti da je proces imenovanja novih ambasadora bio zaustavljen zbog izbora i formiranja nove Vlade, ali je pauza, radi postizanja saglasnosti unutar vladajuće koalicije, bila nedozvoljivo duga i sigurno se odrazila na efikasnost našeg diplomatskog delovanja u nizu zemalja. Dobra vest je da su se koalicioni partneri ipak dogovorili i da su agremani zatraženi za upražnjena mesta.

Minsitarstvo spoljnih poslova se mora osposobiti da kompetentno analizira naš međunarodni položaj, složena kretanja u svetu, nove trendove i izazove, kako bi bilo u stanju da pruži znalački i kreativni doprinos formulisanju spoljne politike Srbije i kompetentno sprovodi usvojenu politiku. U profesionalnoj i analitičkoj sferi Ministarstvo mora biti autonomno i nepodložno političkim pritiscima i uticajima stranaka i pojedinaca spremno da predlaže i brani i ono što se onima koji odlučuju neće svideti. To bi pored ostalog zahtevalo da, sem političkih naimenovanja na vrhu kuće, ostali zauzimaju mesta i napreduju na osnovu potvrđene kompetencije. Ali i to, da se analitičkoj funkciji u samom Ministarstvu obezbedi takva autonomija. Nažalost, pod prethodnim Ministarstvom ukinuta je Direkcija za analizu, planiranje i informisanje. To je analitičko srce u zemljama razvijene diplomatije (ruku na srce i kad je postojalo, na čelu sa našim kolegom iz Forumu Vladom Verešom, bilo je manje više svedeno na njega i bez velikog uticaja na kreiranje politike). Uzmimo na primer, neophodnost da se analiziraju mogući odgovori na eventualno jednostrano proglašenje nezavisnosti Kosova i bilateralna priznanja. Mi neznamo da li je o tome raspravljano, ali zadatak analitičke službe bi bio da pripremi ne spisak mogućih opcija, već njihovo vrednovanje sa stanovišta posledica po međunarodni položaj zemlje i odnose sa pojedinim državama, osobito velikim silama i susedima. Posle raspada kolegijuma Ministarstva takvu analizu sa predlogom za zauzimanje stavova, Ministar upućuje Vladi. Umesto ovog procesa, mi imamo različito intonirane izjave, ponekad formulisane kao pretnje.

Ja sam pomenuo dve spoljnopolitičke platforme koji je ponudio svojevremeno Forum za međunarodne odnose. Bilo bi neophodno da se u MSP pripremi jedna takva platforma ili još bolje dugoročna strategija spoljne politike Srbije, da se o njoj otvori rasprava u kompetentnim forumima i široj javnosti, ako je moguće, da je usvoje Vlada i Skupština. Prošlo je sedam godina od demokratskih promena i krajnje je vreme da jasno formulišemo koji su nam prioriteti, ambicije i zadaci u spoljnoj politici. Moramo priznati da i našem Forumu nedostaje, umesto rasprava od događaja do događaja jedno strateško, dubinsko sagledavanje koje bismo mogli da ponudimo javnosti i nadležnim organima.

Još jednu važnu i obaveznu instituciju nema Ministarstvo-potparola. Nemože na svaku izjavu i događaj reagovati Ministar, niti on može sam ostvariti javnost spoljne politike i redovno informisanje javnosti kao njeno pravo. Uopšte uzev, zapostavljena je potreba prezentacije spoljne politike.

Naporedo sa tim. Važna je promocija Srbije u svetu , njene politikem, njene privrede, kulture, nauke, zatim turističke ponude, sporta, raznovrsnih dostignuća. Javna diplomatija je postala obavezna i važna poluga spoljne politike svake zemlje. Morao bi postojati dugoročni tekući plan

nastupa naše zemlje u svetu. Razume se da to košta, ali je najracionalniji put objedinjavanje sredstava i napora svih koji u toj oblasti deluju. To su, pre svega, pored MSP-a, Ministarstvo kulture, Ministarstvo za dijasporu, Privredna komora Srbije i Turistička organizacija Srbije uz postojanje zajedničkog plana, saradnje i koordinacije, ne bi moglo doći do bruke sa neučestvovanjem na frankfurtskom sajmu knjiga. Drugo, mi moramo smoći volje i para, pored sadašnjeg u Parizu, formiramo kulturno informativne centre u tri centra svetske politike-Briselu, Parizu i Njujorku. Treće, moramo uspostaviti snažnu e-diplomatiju. Web sajtovi, internetske informacije, centralizovana baza podataka su najefikasnija savremena sredstva informisanja sveta o nama.

Formiran je nedavno pri Ministarstvu, Spoljnopolitički savet, kao interni forum za raspravu o spoljnoj politici i savetodavno telo Ministra. Dobro je da Ministar čuje šta ljudi od iskustva i izvesnog znanja misle o našoj spoljnoj politici i kako bi je trebalo voditi, ali je uticaj tog tela realno ograničen u svakom slučaju, to telo ne čine istomišljenici, ono ne zauzima stavove, niti donosi zaključke i članovi Saveta i dalje javno nastupaju u svoje ime, ne libeći se kritike Vlade i Ministarstva. Spoljnopolitički savet je prihvatio da se uključi u rad na dugoročnj strategiji spoljne politike Srbije. Analitički kapacitet u sferi spoljne politike se ne može svesti na MSP. Svugde u svetu postoje spoljnopolitički *think-thank-ovi*. Nažalost, i tu je naša situacija nezavidna. Nekada renomirani Institut za međunarodnu politiku i privredu, sada tavori bez sredstava i kadrova. Mi nemamo specijaliste za najvažnija područja spoljne politike, semu oblasti evropskih integracija i bezbednosti. Nema nikoga ko se bavi samo Amerikom a, od kako su Jelica Kurjak i Vlada Vereš otišli u diplomatiju, ni Rusijom, da ne kažem Nemačkom, Britanijom, Francuskom, Kinom, susedima ili pojedinim regionima sveta.

Mediji su značajan izvor saznanja, analize i kritike u pojedinim oblastima međunarodnih odnosa, ali je ta, nekad brojna i vrlo kompetentna populacija, svedena na vrlo mali broj novinara i dopisnika iz inostranstva i analitičara specijalizovanih za pojedina područja spoljne politike ili zemlje. Valja primetiti da imamo popriličan broj tzv. političkih analitičara, ali se oni mahom bave unutrašnjom političkom scenom, ima i vrlo kompetentnih analitičara ekonomista, takođe i onih u sferi bezbednosti, ali ne i spoljnopolitičkih analitičara, tako da recimo TV redakcije naprosto moraju da pozovu na rasprave o tim temama, pored onih iz krugova poznavalaca problematike evropskih integracija, Ivu Viskovića ili Duška Lazića.

Sem manje više zvaniče *Međunarodne politike* i *Međunarodnih problema* i vrlo informativnog *Evropskog foruma*, nema časopisa koji se analitički bavi samo međunarodnom problematikom. Mi u Forumu smo na putu da ponudimo javnosti jedan spoljnopolitički dvomesečnik i tako nastavimo ono što smo započeli *Spoljopolitičkim sveskama* i *Međunarodnim forumom*, koji su se svaki sa po sedam brojeva, ugasili, zbog nemogućnosti finansiranja.

Tu siromaštvo analitičke ponude u sferi međunarodnih odnosa i spoljne politike nije ni dobro, a ni prirodno, s obzirom da sa Fakulteta političkih nauka i nekih drugih fakulteta u oblasti društvenih nauka, imamo nevelik ali konstantni priliv mladih ljudi kojih u studirali međunarodne odnose, govore odlično jezike i imaju interes da se bave međunarodnom problematikom.

Nemali doprinos kreiranju i vođenju alternativne spoljne politike u Miloševićevo doba dao je civilni sektor. Doprinos nevladinih organizacija je bio veliki posebno u saopštavanju istine u režimu i postojanju druge Srbije i u ostvarivanju regionalne saradnje, poput Igmanske inicijative i Civilnog dijaloga sa Kosovom. Civilno društvo u celini (dakle ne samo NVO, već i sindikati, komore, univerziteti, mediji itd) i danas aktivno učestvuju u spoljnopolitičkom procesu i daje mu veliki doprinos.

Treba reći na kraju da je neophodno što pre doneti Zakon o spoljnim poslovima, kako bi se jasno uredili odnosi između učesnika u kreiranju i sprovođenju spoljne politike i položaj i organizacija MSP.

Da li imamo konzistentnu spoljnu politiku

Različite, često suprotne izjave funkcionera Srbije o značajnim spoljno-političkim pitanjima, nameću pitanje da li imamo jasno opredeljenu, konzistentnu spoljnu politiku koja izražava i štiti državne interese ili su ti interesi podređeni stranačkim i drugim potrebama?

Različite poruke svetu o pitanjima od kojih zavisi razvoj Srbije i njen međunarodni položaj (kao što su Hag, evropske i evroatlantske integracije, Kosovo, NATO, itd) izraz su ozbiljnih razlika u stavovima najuticajnijih političkih snaga u našoj zemlji, i to ne samo na liniji vlast – opozicija, već i u okviru sadašnje vladajuće koalicije. Ma koliko se insistiralo na tome da postoji jedinstvo u vezi sa Kosovom, razmimoilaženja na ovome planu nisu zanemarljiva. Kosovo uskoro može postati povod za nove političke tenzije i previranja u Srbiji u slučaju nepovoljnog rešenja statusa.

U demokratskim, stabilnim i organizovanim državama, unutrašnja politička nadmetanja uglavnom se zadržavaju u okvirima zemlje, a prema svetu se po pravilu govori „jednim glasom”. Lične interpretacije i stranački i drugi pogledi ne postoje u spoljnopolitičkoj i diplomatskoj praksi koja se striktno zasniva i pridržava zvanično usvojene politike. Kakofonija u izjavama i ponašanjima, u svetu se tumači da Srbija ima problema ne samo u odnosima i komunikaciji sa međunarodnom zajednicom, već i sama sa sobom.

Ne smeju se potceniti opasnosti od upornih pokušaja antievropskih političkih snaga kod nas da se izvrši revizija sadašnje proevropske spoljne politike, što bi našu zemlju ponovo vodilo u međunarodnu izolaciju.

Da bi spoljna politika dosledno izražavala dugoročne interese države i građana, ona treba da bude Ustavom i zakonima jasno regulisana. To, međutim, kod nas sada nije slučaj.

Ustav Srbije ne pominje programsku opredeljenja, pravce i sadržinu spoljne politike, niti osnovna načela međunarodnih odnosa i saradnje. Time se ustvari ostavljaju određene ruke vlastima kakvu će spoljnu politiku voditi i kako će se ponašati na međunarodnom planu.

Precizno normiranje nadležnosti, ovlašćenja i odgovornosti u kreiranju, vođenju i ostvarivanju spoljne politike – polazeći od principa podele vlasti – pretpostavka je i za uravnoteženu uzajamnu kontrolu aktivnosti državnih organa u ovoj izuzetno delikatnoj oblasti.

U Ustavu Srbije nema ni preciznijeg određivanja nadležnosti Skupštine, Predsednika Republike i Vlade, niti se ulazi u složenu problematiku odnosa njihovih ovlašćenja u kreiranju spoljne politike. To takođe pruža mogućnosti za razne arbitrarne postupke i tumačenja, zavisno od faktičkog odnosa političkih snaga i njihovih trenutnih dogovora.

Neke od pomenutih slabosti mogu se prevazići novim Zakonom o spoljnim poslovima, koji bi uskoro Skupština Srbije trebalo da usvoji. Sudeći, međutim, prema nacrtu zakona on će se uglavnom zadržati na regulisanju realizacije spoljne politike, a ne njenom kreiranju, odnosno na ulozu i radu Ministarstva spoljnih poslova, u čijoj nadležnosti je sprovođenje i koordiniranje spoljne politike.

Najavljena izrada strategije spoljne politike, u šta će biti uključen i Spoljnopolitički savet MSP, prilika je da se načelno definiše spoljno-politička orijentacija na duži rok, polazeći od državnih interesa. To treba da onemogući i pokušaje preispitivanja spoljno-političke orijentacije, zavisno od stranačkih potreba.

Uloga stranaka u spoljnoj politici se kod nas često pogrešno shvata i tumači. U svim demokratskim zemljama političke partije posvećuju veliku pažnju spoljnoj politici, kao izuzetno važnoj oblasti državne politike. To je nesporno i u vezi s tim ne bi trebalo da bude problema. Problemi, međutim, nastaju u vezi sa načinima ostvarivanja uticaja stranaka na spoljnu politiku. U demokratskim društvima uticaj stranaka na formulisanje i vođenje spoljne politike ostvaruje se, po prirodi stvari, u parlamentu. Demokratski usvojena spoljna politika obavezna je za sve državne organe i funkcionere. Neprincipijelna stranačka mešanja i opcije samo mogu da štete državnim interesima. To, između ostalog, stvara mogućnosti za razne privatizacije, bez odgovornosti za poteze koji se preduzimaju posebno u oblasti kadrovske politike.

Za uspešno ostvarivanje spoljne politike neophodno je izgraditi kvalifikovanu, profesionalno sposobnu diplomatiju. Samo takva diplomatija – koju tek treba u dužem periodu stvarati – može biti autentični tumač i zastupnik interesa države i građana u međunarodnim odnosima.

Od presudnog značaja je da naša spoljna politika bude politički racionalna i realistična i da se zasniva na verodostojnim procenama stvarnih mogućnosti, interesa i potreba zemlje. U protivnom, nalazićemo se u stalnom, manjem ili većem, raskoraku sa međunarodnom zajednicom, od čega ne možemo očekivati ništa dobro.